

deridine morfologije

đovani sibilija

1. TEKSTOVI I MODELI

U Deridinom radu moguće je prepoznati jedan promenljiv i jedan nepromenljiv element. Prvi se može označiti kao »tudi tekst« podvrgnut analizi, drugi je sama »svojstvenost« deridijanskoog diskursa, okosnica »Deridine« filozofije, neka vrsta **refrena** koji izgleda da u potpunosti opravdava približavanje **korpusu** koji nije zatvoren. Stavljanje pod znake navoda nije slučajno.

»Tudi tekst«, »svojstvenost« »Deridina« su termini podvrgnuti pažljivoj kritici u deridijanskim analizama. Toj temi se naročito pristupa u delu »Bela Mitologija«. Derida primećuje kako stanovište da je filozofija oduvek ukazivala na metaforu vodi samouništenju ove potonje: lutanje smisla koje implicira metaforično najpre biva ograničeno, zatim proračunato vraćeno prvobitnom pravom smislu od kojeg se bilo udaljilo: »anamneza interiorizacije (Erinnerung)«. Drugo poimanje metafore koje se na ovim stranicama suprotstavlja prethodnom, uvek prolazi kroz proces samouništenja, ali u potpuno drukčijem smislu: deridijanska metafora piše se samo u množini i funkcioniše zahvaljujući, dodatku za sintetički »otpor« tako da »odbacuje u vis umirujuću opoziciju metaforičnog i svojstvenog u kojoj se i jedno i drugo samo-reflektuje i vraća svoj sjaj«. Dok u filozofskom i retoričkom poimanju metafora manje ide u korist svojstvenom, kod Deride metaforično se rastapa u nesvodljivu suprotnost koja uvodi mogućnost osmišljenja teksta i **tout-court** izraza tako tematizujući **écriture**. Efekat je neiscrpiljivost Teksta u njegovom smislu, nemogućnost postojanja »svojstvenosti« i, dakle, otvaranje prema onoj širokoj veže značnosti koja predstavlja diseminaciju, **milje** u kome načini postojanja Bermentike očigledno moraju da napuste paradigmu subjektivnosti koja tumači (tekst, objekt kao odnos proste suprotnosti slaganjem glasova). Nesvodljiva suprotnost koja karakteriše zakon pisma dozvoljava apsolutnu prohodnost između tekstova, otvarajući put mogućnosti postojanja nekog njihovog prostora homogenizacije (neodlučivost).

»Filozofija« je, međutim, stavljena pod znake navoda iz razloga koji su bar naizgled suprotni. Derida se konstantno trudi da nikad ne stoji iza neke filozofije, u krajnjem slučaju da istakne deplasiranost takve mogućnosti: da se odvoji od margine **filozofije** Filozofska tradicija se shvata kao model kome je moguće pripisati morfologiju, kako pokazuje jedan od puteva koje je zacrtao Hajdeger: »filozofija«, »metafizika« stoga čine teorijski predmet sa »svojstvenom« konfiguracijom (opet stavljeno pod znake navoda, iako iz suprotnih razloga), autonomija tela zacrtana kod Hajdegera u suprotnostima, a **posteriom**, što Derida vraća u žižu diskusije.

Motiv suprotnosti se tako afirmiše u vezi sa filozofskom i metafizičkom **tradicijom**, dok je bio relativno prekriven tuđim **tekstovima** koji su se postepeno dekontrolisali: oni pripadaju tradiciji, ali na baziran način, neprestano prelaze granicu u odnosu na **morphe**.

Odlučan primer ovog odvajanja planova je tretman kome se podvrgava platoniski **Fitebo** u **La double seance**: sa jedne strane koristi se za isticanje podređenosti štiva i knjige u odnosu na ontologiju glasa — pripremanje tipično metafizičkog odnosa sila, po kome je štivo samo replika živog glasa, koji Platon osmišlja kao »sliku vernu **eidosu** (figura shvatljive vidljivosti) bića«. Na drugi način, ista ona stranica koja je dopustila ovoj tvrdnji da proizuzrokuje sopstvenu destabilizaciju: slikarstvo (zaographia) je i »čist pokazatelj biti neke misli i nekog razgovora definisanih kao slike, predstave, ponavljanja«; drugim rečima, upravo analitičnost koja stvara prostor i osiromašuje slikarstvo (koje je kopija, ilustracija pisanja ko-

je je sa svoje srane kopija glasa) dozvoljava da se prikazuje esencijalni imitatorski kvalitet koji upravlja i **logosom**, »esencijalna slikovitost **logosa**«, između slikarstva/pisma i **logos/dianoia** uspostavlja se odnos suplemenarnog tipa, to jest glas i pismo izgleda da su više potrebne jedno drugom nego što se hijerarhijski razvrstavaju. To omogućava Deridi da stavi pod kontrolu »svojstvene filozofeme« (**suplement**) platoniski diskurs. Ovde je interesantno sledeće: dilemu koju je postavio Platon može razrešiti samo »platonizam«. A sad šta odlučuje i šta održava »platonizam« to jest manje ili više neposredno, celu istoriju zapadne filozofije (. . .)? Izbor tradicije je **ontologigne** to jest slučaj u kome je biti sada shvaćen kao nepremostiv **prius** od koga zavisi svaka simbolika na različite načine. Odgovor koji Derida pripisuje Platonovim sledbenicima je sačinjen počev od hajdegerovskih materijala (Hajdegerovo razmišljanje o istini se odmah zatim preuzima i povezuje sa **mimezismom**: preko ovog posredovanja moguće je formulirati paradigmu teorijski »dovoljno« čvrstu da se odredi »zatvaranje (cloture) metafizike«. U Deridinim analizama model je moguće zamisliti samo u aktu premošćavanja vlastite imenice u korist epohalne dominacije čiji je deo i funkcija imenice: »(. . .)«. Takva interpretacija (**mimezisa**) nije akt ili spekulativna odluka nekog autora u datom trenutku, već, ako se rekonstruiše njegov sistem, celina jedne istorije. Između Platona i **Malarmea** — čija vlastita imena, ovde još nisu stvarne referencije nego komotne indikacije prve analize — tekla je istorija.

Tako je moguće objasniti samo postavljenju suprotnosti pored njene teorijske nemogućnosti. Na istom ovom nivou može se postaviti razlika između promenljivog i nepromenljivog: promenljivi tekstovi podvrgnuti čitanju — šarolikost imena; nepromenljiva, (»teorijsko« ograničenje) figura koja karakteriše ovaj put deridijansko delo.

Potrebno je zadržati se još malo na dva pitanja, modelu i tekstu. Verovatno se radi o jednoj od dihotomija koje je dekonstrukcija manje efikasno dekonstruisala: ona naime još uvek deluje dobro skrivena igrom zamki i nekih dvosmislenosti. Na primer: Derida ne pripisuje sebi nikakav metod zahtevajući lokalnost analize. U isto vreme, međutim, ne preza da u imenu na koje se poziva preozna prived mnogo složenije logike nego što je, u **stvarnosti** ono što ga interesuje. Dovede nema mnogo više od preovladavanja u dva slučaja različitih i suprotstavljenih instanci, u prvom teksta, u drugom modela. Onda čudi što se ponovo iznalaze

pokušaji opravdavanja jednog plana zahvaljujući drugom: naime ne proizilazi opravdana česta upotreba sintagmi kao što je »metafizička tradicija« i sličnih (svojstvenih za **cole** koji modelira) izlažući nehomogenost iskrivljenog polja prema savijenoj strukturi, **invaginee** (savijanja su zapravo svodljiva na vlastite imenice, kao što to pokazuje i gore navedeni platoniski primer).

Ako se upitamo koja je teorijska konstelacija koja bi karakterizovala deridijansku suprotnost u odnosu na metafizički **morphe**, mogli bismo da odgovorimo ukazujući na **différance** kao na onu pesmu, po mogućstvu neskladnu, koja se zove dekonstrukcija.

2. DEKONSTRUKCIJA KAO AUTOPOESIS

Formalni problem oko koga se organizuje **différance**, tekst konferencije koju je Derida održao u »Francuskom filozofskom društvu« 1968., sastoji se od oduzimanja usmenosti na koju nas primoravaju okolnosti od klasične pojmovnosti koja shvata poredak glasa za jedinog posrednika dostojnog da vrati prisutnost. Primorati, dakle, usmeno na pisanje i tako izumeti neografizam koji ne može biti »rečen« već izreknut po potrebi (**differ**(. . .)nce sa »a« ili »e«) znači uključiti u usmeni tekst de-regulisanje svojstveno pisanom tekstu. To (u svakom slučaju) ne dozvoljava da se pomisli na privilegiju koju je dao Derida pismu nad **phone**, kako bi se moglo poverovati posle završnog čitanja. Postoji figuralna, retorička potreba u artikulisanoj izgleda ove privilegije zato što je pismo u tradicionalnom smislu dobra metafora onog **écriture** u proširenom smislu, a koje je pravi predmet poduhvata dekonstrukcije.

Izgled koji daje značenje u celini kod Deride iznosi teorijski predrasudna rešenja: Tekst u dekonstrukciji proizvodi »značenjsku strukturu« koja je određeni odnos, koji pisac ne percipira, između shema jezika koji koristi ili drugim rečima, označitelj se u određenim trenucima rasteže između namerne dimenzije označenog i onog zakona koji upravlja dogovorom van svake namere subjekta koji ga upotrebljava (a to je sama **différance**).

Double bind koji vezuje teoriju njenom pismu u biti je forma samoodnošenja, (model neprestano vraća na samog sebe što se tiče teksta), koja uobličava problem o metodologiji dekonstrukcije na načine koji se mogu definisati kao autopoetični. Od **autopiesis** dekonstrukcija zadržava osnovni karakter, što će reći apsolutnu zamenljivost između određene prakse i njenih efekata proizvodnje i proizvoda Dekonstrukcijom se zove, onda, mašina zamišljena kao mreža tekstualnih analiza koje proizvode neodlučive sposobne da regenerišu i realizuju same analize i stoga i dekonstrukciju Tont-Court.

Reč »dekonstrukcija«, kao svaka druga reč, izvlači vrednost samo iz upisivanja u lanac mogućih zamena, iz ovoga što se suviše miroljubivo naziva »kontekst«. Što se mene tiče, budući da sam pokušavao i još pokušavam da pišem imam interes samo za jedan kontekst u kome se zamenjuje i dopušta da bude određena **écriture, trace, différence, supolement hymen, pharmakon, marge, entame, parargon** itd.

Prva posledica je **nemogućnost postojanja metajezika**. Dekonstrukcija proizvodi samu sebe pa se tako i opravdava: ništa što je izvan ne promišlja se, nikakva subjektivnost koja obavlja neku delatnost, niti kakav objekat na koji se ona može primeniti; Litrenovu definiciju (»dekonstruisati se (. . .) izgubiti sopstvenu konstrukciju«). Derida ovako komentariše: »(. . .) ono »se« u »dekonstruisati se« koje nije refleksivnost nekog ja ili neke sveti postaje bremen-

Ontološko razbistravanje izaziva efekat mašine koji je već bio naznačen. Ne—ontološki motor rešava problem indentiteta koji je različita rekonstruisajući identitet izvan svakog zahvaljujući dinamičkom kretanju koje ustupa mesto različitim: stvaranje razlika — difference. Različite nalaze svoj identitet u strukturi odlaganja, sintetičke igre koja dozvoljava da se poreklo osmisli kao konstitutivno (udvojenje), dakle kao ne-poreklo, a ova dvostrukost kao nešto što se ne može hijerarhizovati budući da nikad nije blokirana i nije je moguće blokirati.

Predstavlja se zapliće u ono što ona predstavlja, tako da se govori onako kako se piše (. . .). Opasna zbrka nesretna suradnja između odraza i odraženog (. . .) u ovoj igri predstavljanja, tačka izvorišta postaje nepromenljivom. Postoje predmeti, vode i slike beskonačno upućivanje jednih drugima ali više izvora. Nema više jednostavnog početka. Jer ono što je odraženo u sebi samom se podvaja a i ne samo kao dodavanje njegove slike sebi. Odraz, slika, dvojniki podvaja ono što on udvostručuju. Početak spekulacije postaje razlikom.

Struktura vraćanja koja je difference postavljajući je između polova predstavljač/predstavljani, slika/stvar, označitelj/označeno i svih metafizičkih polova isto tako dobro pokazuje ne ontološko stanje, kome Derida pokorava pojam »porekla« i stoga »vremena«: »ispred« je zajedno sa »za vreme«, poreklo je u centru: »(. . .) nemotivisanost traga je uvek postala. Is-

»Filozofija« je, međutim, stavljena pod znake navoda iz razloga koji su bar naizgled suprotni. Derida se konstantno trudi da nikad ne stoji iza neke filozofije, u krajnjem slučaju da istakne deplasiranost takve mogućnosti: da se odvoji od margine filozofije. Filozofska tradicija se shvata kao model kome je moguće pripisati morfologiju, kako pokazuje jedan od puteva koje je zacrtao Hajdeger: »filozofija«, »metafizika« što, ga čine teorijski predmet sa »svojtvenom« konfi-

tina govoreći ne centru: »(. . .) nemotivisanost traga je uvek postala. Istinu govoreći ne postoji nemotivisani trag, trag je upravo postati nemotivisan. To objašnjava razlog zbog koga »zakon davanja porekla svojoj predstavi, stvari svojoj slici je da su jedan i jedan najmanje tri«. Treći termin je upravo struktura—prazna, sintetička — odlaganja između prvog »jedan i drugog«. »Jedan« i »jedan« je najmanje tri zato što može biti četiri, pet. . . do beskonačnosti. Naime, ovaj rezultat je dobijen uticanjem prvog »jedan« na drugo i drugog nazad na prvo (eto odakle tri); odatle se ponovo kreće nazad na drugo »jedan« (četiri) i obrnuto (pet) i tako do u beskonačnost. Difference, znači, kao operater permutacije. Derida ne namerava da ga razlikuje od cele operacije. Difference se konstituise zahvaljujući suprotnosti dva termina koji postavljaju dihotomski par; naravno, jasno je da se ne radi o psihoanalitičkom Alter, već pre o sintatičkom kvalitetu suprotnosti, to jest »o odnosu na koji« koji se nikad zapravo ne postavlja zato što dozvoljava beskrajno spajanje koje je difference. Suprotnost koja se ne može vratiti u sadašnjost ili »sinteza« u kojoj se nešto potpuno drugačije objavljuje kao takvo«.

»UN HEGELIANISME SANS RESERVE«

O ovom modelu, koji je opisan kao srce deridnog dekonstrukcionizma, pronalaze

se, kao što je već naznačeno, i druge arheologije. Tačnije ima ih onoliko koliko i Deridinih tekstova: pri čitanju svakog autora dekonstrukcija ponovo nalazi »način na koji se kaže« u difference, terminu koji prenosi logiku koja nije klasična, nezavisno od svetlosti onoga koji piše (pharmakoh—Platon; supplement—Ruso; s — Džois tr Adam souverainete — Bataille itd.). Derudin rad je konstrukcija neograničenog arheološkog tela u kome se nalaze isti i različiti; »istina« difference koja se iskazuje u množini — različita imena, različite epohe. Radi se o »praznoj« istini (paradoks ravan njenom pluralitetu) sintaktičkoj i autoreferencijalnoj« reči »igra« i igrati se tako. Dekonstrukcija ne proizvodi drugi rezultat osim sopstvene potvrde, autopoiesis je potpun: autoprodukcija sopstvene legitimnosti je trenutak teorije, tako konstituise teoriju tout-court.

Skoro je neizbežno misliti na razmenu genealogije i morfologije kod Hegela. Hegelovski trud za afirmisanjem sopstvene filozofije kao filozofije — apsolutna potvrda — prolazi kroz asimilaciju tude reči kao nezavršene figure »sopstvene« u dvostrukom smislu termina (»moja« i »prava«). Eto zašto kod Hegela tekst metafizike može da se shvati kao genealogija i kao morfologija u isto vreme: istorija zacrtava morphe koji je istina njenog ostvarenja. Kod Deride kretanje je analogno i suprotno dok se hegelovska knjiga predstavlja kao »zaključak«. Deridin tekst teži pomeranju prema matrici

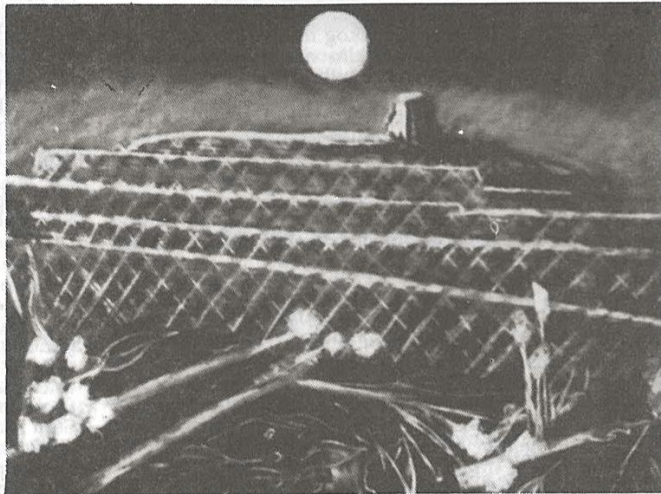
joj apsolutnoj negaciji: semantičko pražnjenje koje vraća osnovnom binarizmu ostaje samo pulsiranje simboličnog kao scena naročito izvorna, iako u svakom slučaju »matrica« i majka, ali, bolje parafiniran list za reprodukciju otkucanog teksta na ciklostilu (Devoto—Oli), što odgovara fotografskom negativu od pre nekoliko stanica.

Vodeći svaki tekst prema ovom prostoru matrice, Deridina operacija se sukobljava sa onim enciklopedijskim vrednostima karakterističnim za hegelovski proces iako sigurno bez istorijskih značenja ili istorijske sistematičnosti (ali po preciznoj nužnosti) ponovo se sastavlja enciklopedija gde se znanju uređuju oko praznoće koja ih utemeljava, sinteza koja nije afirmacija teze aufgehobenes, već afirmacija Aufrebuna kroz tezu. Znači mesto prolaza gde oslobađanje od svake ikone ostavlja mrežu presek svih znanja, coin u kome Platon, Malrme, Niče i Američka deklaracija o nezavisnosti mogu, kao nekom magijom, da se susretnu.

Dussemination je onda sve samo ne anarhoidno jouissance ili pre model interpretacije veoma »globalne«: tačno je da su moguće interpretacije beskonačne ako je svako označenje u odnosu sasvim označiteljima i obrnuto, isto tako je sigurno da za Deridu svaka hermentika koja za rezultat ne proizvodi samu sebe po-

guracijom (opet stavljeno pod znake navoda, iako iz suprotnih razloga), autonomija tela zacrtana kod Hajdegera u suprotnostima, a posteriori, što Derida vraća u žižu diskusije.

Motiv suprotnosti se tako afirmiše u vezi sa filozofskom i metafizičkom tradicijom, dok je bio relativno prekriven tuđim tekstovima koji su se postepeno dekontrolišali: oni pripadaju tradiciji, ali na bizaran način, neprestano prelaze granicu uodnosu na morphe.

petros fotinos

cele tekstualnosti (nezakonito poreklo, govoreći se zato što je drugo o a ipak isto u odnosu na plod sopstvenog začeca) ali sa istim efektom rotalizacije.

Tokom ovog puta Deridina »filozofija« ponovo postaje filozofija, a difference njen pojam: budući da je on konstruise na margini metafizičke forme koju vidi sa apsolutnom lucidnošću i čije crte na sistematski način negira.

Tako da izmiče ontološkoj dominaciji ne uspeva da izbegne drugo potpadanje osobito filozofsko: asimilacija celog polja reči i kao posledica zatvaranje mogućnosti govora uopšte.

Dekonstrukcija prolazi kroz individualizaciju stanja neodlučnosti: na nivou teorijskih predmeta (na primer, što se tiče znaka double bind između označenog i označitelja) na nivou Tekstualne hermetike (na primer metafizičko i nemetafizičko tumačenje kod hajdegera). Double bind (double science, operacija »jedan i jedan jesu tri itd.) može da se pročita i kao krnja dijalektika, blokirana na Aufhebund i vraćena u momentu u beskraj. Sinteza je nemoguća, apsolutno znanje nemoguće predložiti. Iako treći momenat nije ništa isključen (jedan plus jedan jednako je tri); neka forma sinteze mora se pronaći, to je potreba određena teorijskim poljem za održavanje jedinstvenosti, a time i identiteta. Zna se onda apsolutizuje u svo-

što je »diseminacija« ili koja se ne objedinjuje sa neodlučnošću pripisanom tekstu, na neki način je izvorna, treba je prevazići, u krajnjem slučaju relevantna ali ne i determinatna. Maksimalno otvaranja odgovara maksimumu zatvaranja.

Tako nalazi odgovor problem suprotnosti i svojstvenosti koji smo sreli na početku: prepoznavanje osnovne suprotnosti postavljene kao zakon značenja, ne može se vratiti na »svojtveno« nalazeći ga u njegovoj suprotnosti, na isti način smisao, beskrajno izgubljen, pronalazi se svaki put u svom gubljenju; singularnost iza teksta neprestano potkrepljivana, beskrajno raspršena i opet vraćena u »opšti tekst« koji je potpisao Zak Derida. Difference tako skriva i povratak »jake« filozofske subjektivnosti, odgoda je izbegavajući kreacionizam (i svaki kognitivizam uopšte) ali zatvarajući se u autopoeitičnu mitologiju. Upravo kao što se u Hegelu pisac briše ustupajući pero Duhu, tako kod Deride difference priča o sebi: seme teksta rasipa po stranicama po slučajnosti koja je potpuno retorička. Istrošeni pisac u stvarnosti u rigoroznoj predmeditaciji svojstvenoj svakoj velikoj filozofskoj postavci predstave.